

Nr 112.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fångvårdsstaten m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

1:o) **Fångvårdsanstalterna: Avlöningar.** I anslutning till sin i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning, punkt 37, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 194 (sid. 2—50 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden den 4 april 1941) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för fångvårdsstaten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42, *dels* fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för fångvårdsstaten att tillämpas under budgetåret 1941/42, *dels ock* till Fångvårdsanstalterna Avlöningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 4,100,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehäft en inom första kammaren av herr R. *Lindström* väckt motion, nr 131, däri hemställts, att den nuvarande direktörsbefattningen av 2:a klass på extra ordinarie stat å anstalten vid Hall omvandlas till en befattning å ordinarie stat såsom direktör och överläkare samt placeras i lönegraden A 28 samt att den nuvarande befattningen som psykiater vid anstalten förvandlas till en tjänst som biträdande läkare med det arvode Kungl. Maj:t finner skäligt.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen.

I gällande riksstat är fångvårdsstatens avlöningsanslag upptaget med 3,602,800 kronor.

Vid behandlingen i fjolårets statsverksproposition av förevarande anslagsfråga framlades en plan med förslag om vissa *åtgärder till vinnande av koncentration inom fångvården* (jfr II ht. sid. 66 ff.). En förutsättning för planens genomförande var, att ikraftträdandet av 1937 års lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, som varit avsett att äga rum senast den 1 juli 1940, uppskötes tillsvidare. Om så skedde, skulle den nyuppförda anstalten å Hall — vilken tillkommit i huvudsakligt syfte att möta det ökade behov av platser för särbehandling av brottslingar som kunde

förväntas uppstå efter nämnda lags ikraftträdande — i stället tagas i anspråk för att tillgodose det nuvarande platsbehovet för förvarade, internerade och straffriförklarade ävensom vissa undersökningsfall. Härigenom skulle motsvarande platser å fängelserna i Norrköping, Jönköping och Karlstad frigöras. Till Norrköpingsfängelset skulle därefter sammanföras klientelet från vissa andra anstalter, bland dem straffängelset i Linköping. I samband härmed skulle sistnämnda fängelse jämte straffängelserna i Jönköping, Kalmar och Falun förvandlas till kronohäkten samt kronohäktet i Örebro förändras till kronohäkte av mindre typ ävensom kronohäktet i Halmstad stängas. Samtliga dessa senare åtgärder voro — i avvaktan på förslag rörande fångvårdens definitiva organisation samt med hänsyn till ovissheten i det allmänna läget — avsedda att vara av provisorisk natur.

1940 års lagtima riksdag, som med hänsyn till rådande förhållanden fann välbetänt, att ikraftträdandet av den nya förvarings- och interneringslagen tillsvidare uppsköttes, förklarade sig icke heller hava något att erinra mot förslaget. I samband därmed fäste riksdagen uppmärksamheten på en av 1939 års statsrevisorer verkställd undersökning av vårdkostnaderna vid fångvårdens olika anstalter under budgetåret 1938/39, vilken utvisade, att kostnaden per underhållsdag varierade högst väsentligt (revisorernas berättelse Del I, sid. 21 och 22). Denna omständighet syntes revisorerna i och för sig motivera, att det inom fångvården pågående arbetet med centralisering av anstalterna fullföljdes med all skyndsamhet och i den utsträckning, som kunde visa sig möjlig med hänsyn till rådande förhållanden. Riksdagen anslöt sig i princip till detta uttalande men betonade samtidigt angelägenheten av att i dåvarande läge nödig varsamhet iakttoges i fråga om ett definitivt nedläggande av fångvården tillhörande anstalter.

De av riksdagen godkända organisationsförändringarna hava numera genomförts utom i vad angår kronohäktet i Halmstad. Vad beträffar sistnämnda kronohäkte har fångvårdsstyrelsen på anmodan av departementschefen i skrivelse den 23 juli 1940 framlagt ytterligare utredning. Av utredningen framgick bland annat att beläggningen å rikets fångvårdsanstalter var i stigande och att antalet intagna den 1 juli 1940 var anmärkningsvärt högre än motsvarande antal såväl den 1 juli 1939 som den 1 januari 1940. Enligt utredningen bifogade yttranden från landsfogden och länsstyrelsen i Hallands län ansågo dessa myndigheter synnerligen angeläget, att kronohäktet tills vidare bibehölles, särskilt med hänsyn till nödvändigheten att kunna på fångvårdsanstalt inom länet omhändertaga personer, som kvarhölles med stöd av lagen den 9 januari 1940 om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara. För egen del hemställde fångvårdsstyrelsen — under framhållande, bland annat, att förhållandena beträffande fångantal m. m. väsentligt förändrats sedan förslaget om stängning av häktet framlades i statsverkspropositionen — att kronohäktet måtte bibehållas. Genom beslut den 20 september 1940 fann Kungl. Maj:t, med hänsyn till i ärendet dåmera förebragta omständigheter, för det dåvarande ej skäl förordna om häktets stängning. Sam-

tidigt anbefalldes fångvårdsstyrelsen att, därest ändring i fångantal eller andra omständigheter gäve anledning till förnyad prövning av ärendet, göra anmälan därom till Kungl. Maj:t.

Beträffande fångvårdens anstaltsorganisation i övrigt må nämnas, att egendomen Hall från och med den 1 juli 1940 förvärvats av fångvårdsstyrelsen. Den slutna paviljongen därstädes togs i bruk i juli 1940, de öppna och halvöppna paviljongerna i början av 1941. I och med att jämväl den nya sjuksjukavdelningen å Håga i början av 1941 blivit färdigställd, är utbyggandet av Hallanstalten i dess första etapp avslutad i vad gäller förläggningslokaler för intagna.

Vad angår ungdomsfängelseorganisationen hava ungdomsavdelningarna å Håga och Långanäs lagts ned, den förra definitivt och den senare tillsvidare (jfr II ht. 1940 sid. 43, 70 f.). Å andra sidan har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 augusti 1940 medgivit, att ungdomsfängelse må tillsvidare verkställas jämväl i en vid kronohäktet i Ystad anordnad avdelning för män. Denna nya avdelning, vars inrättande icke medfört några ökade kostnader för statsverket, har karaktären av en sluten avdelning och har tillkommit för att möjliggöra en differentierad behandling jämväl av det ungdomsklientel som ej lämpligen kan vårdas å öppen anstalt. Efter de nämnda förändringarna består alltså ungdomsanstaltsorganisationen av sammanlagt följande anstalter nämligen, för män mottagnings- och övervakningsavdelningen i Nyköping, de slutna avdelningarna i Uppsala och Ystad samt de öppna anstalterna å Skenäs och Mäshult samt för kvinnor en avdelning vid centralfängelset i Växjö och en avdelning vid Svenska diakonissällskapets anstalt å Viebäck. Vad Mäshultanstalten beträffar må anmärkas, att Hallands läns lands ting, som äger egendomen Mäshult, förklarar sig villigt att förlänga fångvårdens nuvarande arrende av egendomen, som utgår den 31 december 1941, för ett år.

I skrivelse den 27 augusti 1940 har *fångvårdsstyrelsen* framlagt sina anslagsäskanden för budgetåret 1941/42. En redogörelse härför återfinnes i propositionen, sid. 5—14.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande hava härefter *tillkallade sakkunniga* (bankrådet Hj. K. A. Ekengren och revisorn S. R. Wikland) företagit en undersökning rörande möjligheterna att genom förenklingar i fångvårdsanstaltens organisation eller på annat sätt nedbringa kostnaderna för fångvården samt med skrivelse den 20 mars 1941 överlämnat sin undersökning, vilken verkställts i samråd med fångvårdsstyrelsen.

De sakkunniga hava till en början ansett sig böra söka fixera en normalbeläggningssiffra. Med hänsyn till de senaste årens medelbeläggning hava de sakkunniga därvid föreslagit, att denna siffra bestämmes till 2,000.

I fråga om organisationen av de för vanligt fångförvar avsedda anstalterna hava de sakkunniga härefter till prövning upptagit *centralfängelserna och straffängelserna*. De hava därvid konstaterat, att dessa fängelser varit i

stort sett normalt belagda, och hava icke ansett sig böra föreslå någon ändring i deras organisation.

Fångvårdsstyrelsen, som numera efter Hallanstaltens färdigställande låtit dit överflytta å straffängelset i Karlstad intagna internerade, har under överläggningar med de sakkunniga föreslagit, att sistnämnda fängelse skulle tills vidare upphöra såsom interneringsanstalt och i stället användas för vanligt fångförvar. De sakkunniga hava funnit detta förslag lämpligt och förorda därför detsamma. Under nu osäkra förhållanden beträffande fångantalet hava de sakkunniga förklarat sig anse, att straffängelset i Karlstad åtminstone tills vidare under budgetåret 1941/42 bör bibehållas såsom straffängelse. Skulle fångantalet under budgetåret nedgå bör enligt de sakkunniga personalantalet vid straffängelset nedbringas.

Vidkommande *kronohäktena* hava de sakkunniga ansett, att nedläggande av något kronohäkte nu ej bör äga rum. I stället hava de sakkunniga inriktat sin undersökning på att söka vidtaga sådana åtgärder med kronohäktena att de, i den mån de tagas i anspråk för vanligt fångförvar, organiseras på sådant sätt, som ur ekonomisk och rationell synpunkt är lämpligast. Med hänsyn till att kronohäktena i Nyköping, Västervik och Ystad användas, förutom såsom vanliga häkten, såsom specialanstalter och jämväl i fortsättningen böra tagas i anspråk för samma ändamål, hava dessa häkten ej ansetts böra upptagas till behandling i detta sammanhang.

Till ledning för bedömandet av användningen av övriga kronohäkten hava de sakkunniga uppgjort en tabell över medeltalet häktade eller till urbota straff dömda som under åren 1936—1940 varit intagna å dessa kronohäkten (prop. sid. 19). Med hänvisning till denna tabell anföra de sakkunniga bland annat:

De i tabellen angivna siffrorna visa att vissa av kronohäktena haft en särskilt låg beläggning. Alla skäl tala därför att den av 1940 års riksdag godkända provisoriska planen beträffande kronohäktena göres definitiv från och med budgetåret 1941/42. Dessa kronohäkternas användning bör därför för framtiden inskränkas med huvudsakligt syfte att tjänstgöra såsom *rannsakningshäkten* samt för förvaring av *bötesfångar*. För att utmärka dessa häkternas huvudsakliga funktion böra de hädanefter benämnas rannsakningshäkten. Såsom rannsakningshäkten synas böra upptagas kronohäktena i Kalmar, Visby, Halmstad, Hudiksvall, Östersund och Haparanda. De böra beräknas normalt kunna mottaga vart och ett 10 fångar. Därest rannsaknings- och bötesfångarnas antal vid något tillfälle ej skulle uppgå till 10, böra anordningar vidtagas så att andra fångar med korta strafftider kunna förvaras i häktet. På sådant sätt bör en tämligen konstant beläggningssiffra kunna hållas vid dessa häkten. Bevaktningpersonalens storlek bör bestämmas i enlighet med nyss angivna beläggningssiffra. Enligt vad fångvårdsstyrelsen meddelat skulle personalen vid ett på sådant sätt organiserat rannsakningshäkte i normala fall begränsas till en föreståndare och två vaktkonstaplar ävensom en vaktfru med skyldighet att jämväl tjänstgöra såsom kokerska. Dessa rannsakningshäkten böra i enlighet med vad fångvårdsstyrelsen föreslagit delvis avstängas, så att överflödigt utrymme ej drager kostnader för uppvärmning, belysning och städning m. m.

I fråga om kronohäktet i Jönköping samt de kronohäkten, som ej äro specialanstalter, d. v. s. de i Linköping, Karlskrona, Falun, Örebro, Sundsvall, Umeå och Luleå anföra de sakkunniga:

Enär beläggningen å rannsakningshäktena enligt det föreliggande förslaget skulle i möjligaste mån hållas nere vid 10 fångar per dag, måste fångvården hava tillräckligt utrymme på annat håll för det antal fångar härutöver, som eljest skulle hava förvarats å dessa häkten. Detta överskjutande antal fångar bör intagas i de övriga för vanligt fångförvar avsedda fängelserna och endast om dessa fängelser visa sig otillräckliga härför bör beläggningen å rannsakningshäktena ökas utöver nämnda siffra.

Med nuvarande beläggningssiffror skulle det visserligen vara möjligt att — eftersom ett utnyttjande i görligaste mån av de största fängelserna är ur ekonomisk synpunkt mest fördelaktigt — reducera även sistnämnda kronohäkten till rannsakningshäkten. Med hänsyn emellertid till nödvändigheten att möjliggöra en viss elasticitet utan att ramen brister synas dessa häkten böra tills vidare bibehållas såsom kronohäkten. Beträffande de nordligast belägna kronohäktena föranleda även de långa och dyra fångtransporterna att endast långtidsfångar böra förflyttas från dessa häkten.

För att även de kronohäkten, som ej föreslås nedflyttade till rannsakningshäkten, skola vara organiserade på billigaste sätt synes det lämpligt att man även för dessa utgår från en viss beläggningssiffra och att bevakningsstyrkans storlek bestämmes härefter. Beläggningssiffran bör dessutom fixeras med hänsyn tagen till häktenas belägenhet och användning. Även för dessa kronohäkten bör gälla att om andra fängelser icke räcka till, denna beläggningssiffra icke annat än tillfälligtvis bör få överskridas.

Ett kronohäkte med en beräknad medelbeläggning av 20 fångar synes kunna organiseras med en bevakningspersonal på 7 personer under det att ett kronohäkte med en beräknad beläggning av 15 fångar torde kunna svara för fångvården med en bevakningsstyrka av 5 personer.

Även i kronohäktena böra avstängningsanordningar vidtagas för att förbilliga driften.

Med dessa utgångspunkter föreslå de sakkunniga följande normalbeläggning och bevakningsstyrka:

A n s t a l t		Nuvarande antal celler	Normal- beläggning	Reserv- utrymme	Personal- antal vid beräknad normal- beläggning
Kronohäktet	i Linköping.....	71	20	51	7
	› i Jönköping.....	80	15	65	5
	› i Karlskrona.....	68	20	48	7
	› i Örebro.....	80	15	65	5
	› i Falun.....	51	20	31	7
	› i Sundsvall.....	39	15	24	5
	› i Umeå.....	23	20	3	7
	› i Luleå.....	33	20	13	7
Rannsakningshäktet	i Kalmar.....	72	10	62	4
	› i Visby.....	19	10	9	4
	› i Halmstad.....	27	10	17	4
	› i Hudiksvall.....	23	10	13	4
	› i Östersund.....	29	10	19	4
	› i Haparanda.....	15	10	5	4
Summa		680	205	425	74

Sammanlagda antalet befattningshavare vid dessa häkten var vid årets början 116.

De sakkunniga hava tillika påpekat, att, om beläggningen vid ifrågavarande häkten skulle bliva högre än vad sålunda beräknats, detta bör föranleda personalökning endast om normalbeläggningssiffran under en längre tid mera avsevärt överskrides. De sakkunniga tillägga, att det självfallet icke varit deras avsikt föreslå, att det antal befattningshavare, som beräknats erforderligt vid de olika häktena i fall av normalbeläggning, skall vara stationerat vid vederbörande häkte även om den faktiska beläggningen är lägre. Skulle exempelvis den verkliga beläggningssiffran under en längre tid komma att hålla sig vid 10 och talar icke sannolikheten för att en ökning härav kommer att inträda inom en relativt snar framtid, bör det vara tillräckligt med en personaluppsättning av 4 befattningshavare vid häktet. Skulle däremot en nedgång av beläggningssiffran under den, för vilken personalen är beräknad, med största sannolikhet anses vara av tillfällig natur, bör detta ej påverka bevakningspersonalens storlek. Vad de sakkunniga anfört beträffande en viss tolerans i fråga om normalbeläggningssiffran för samtliga anstalter gäller sålunda även i fråga om krono- och rannsakningshäktena.

Beträffande *sinnessjukavdelningarna* vid fångvården framgår, bland annat, att å avdelningarna för män finnas 307 platser och å avdelningarna för kvinnor 28 platser. Medelbeläggningen av sinnessjuka fångar, straffriförklarade och undersökningsfall har år 1940 vid samtliga avdelningar varit 228.4.

Efter att hava erinrat om den vid 1940 års lagtima riksdag godtagna planen för ordnande av fångvårdens sinnessjukvård — som bland annat innebär, att de straffriförklarade, som förvarades i Jönköpingshäktet (med 60 platser), skulle överflyttas till Hall — anföra de sakkunniga:

Då fångvården, sedan Hallanstaltens sinnessjukavdelning helt tagits i bruk, disponerar över $(307 + 28 - 60 =)$ 275 platser, om man frånräknar Jönköpingsavdelningen, torde av den föreliggande statistiken att döma tillräckligt platsutrymme finnas för straffriförklarade, sinnessjuka fångar och undersökningsfall. De sakkunniga och fångvårdsstyrelsen hava därför funnit, att sinnessjukavdelningen vid Jönköpingsfängelset kan avvecklas. Fångvårdsstyrelsen har emellertid framhållit, att vissa hinder föreligga mot att under år 1941 taga helt i bruk sinnessjukavdelningarna å Hall, enär bland annat tillräckliga personalbostäder ännu ej finnas där. Det torde därför bliva erforderligt att under år 1941 och kanhända även under viss del av år 1942 *provisoriskt* använda Jönköpingsavdelningen. Även om Jönköpingshäktet såsom sinnessjukavdelning nedlägges, innebär detta icke att de nuvarande anordningarna inom anstalten för sinnessjukvårdens tillgodoseende skola slopas. De böra i stället bibehållas så att avdelningen vid uppkommande behov kan utan tidsutdräkt tagas i bruk. Skulle ett mera stadigvarande behov av platser å sinnessjukavdelningarna uppstå, torde böra övervägas att utvidga Hallanstaltens sinnessjukavdelning genom uppförande av flera paviljonger.

På grund av den kritik, som gång efter annan riktats mot att straffriförklarade förvaras under längre tider å fångvårdens sinnessjukavdelningar, må framhållas angelägenheten av att statens sinnessjukvård söker att utan större tidsutdräkt mottaga de straffriförklarade.

Skulle en större ökning av undersökningsfallen inträffa, kan vid Hallanstalten anordnas ytterligare 10 platser. Fångvården måste i så fall erhålla medel till avlönande av ytterligare en undersökningsläkare.

I fråga om ungdomsfängelseorganisationen föreslå de sakkunniga icke någon ändring.

Fångvårdsstyrelsen har i stort sett tillstyrkt vad de sakkunniga föreslagit, men därvid understrukt angelägenheten av att fångvårdens organisation snabbt kan anpassas till ett med hänsyn till arbetsuppgifterna förändrat läge. Vad Jönköpingsfängelset beträffar torde — framhåller styrelsen — den anordningen böra träffas, att så länge fängelset i någon större omfattning nyttjas såsom sinnessjukavdelning vikarie för styresmannen erhåller avlöning, såsom om nedflyttning icke ägt rum. Denna regel gäller f. n. beträffande det likaledes till kronohäkte provisoriskt nedflyttade straffängelset i Falun. Rörande detta fängelse anför fångvårdsstyrelsen vidare:

Ifråga om sistnämnda anstalt kan fångvårdsstyrelsen icke ansluta sig till de sakkunnigas förslag om anstaltens definitiva överförande till kronohäktesklassen. Fängelset intar för närvarande en särställning inom organisationen, i det att dit överförs fångar, som gjort sig skyldiga till brott mot 8 kap. S. L. och i regel ådömts långa straff. Då de flesta av dessa fångar äro utlänningar och därtill ofta nervösa och oroliga, ålägger fängelset sina befattningshavare särskilt ansvar; fångarna äro närmast hänförliga till centralfängelsekategorien. Härtill kommer, att styresmannen måste besitta språkkunskaper för att kunna fullgöra sina uppgifter. Att så länge dessa förhållanden bestå, klassificera fängelset som kronohäkte är enligt styrelsens mening ägnat att ge en oriktig föreställning om dess uppgifter och betydelse. Då den av de sakkunniga föreslagna åtgärden icke medför någon omedelbar besparing för statsverket, i varje fall icke under budgetåret 1941/42, hemställer styrelsen att Falufängelset måtte bibehållas som straffängelse.

Personalantalet vid fångvårdsanstalterna har under senare år varit i ständigt stigande, till väsentlig del beroende på den arbetstidsreglering, som genomförts inom fångvården.

Beträffande arbetstidsregleringen hava de sakkunniga framhållit, att vid vissa fångvårdsanstalter, där ett mera svårskött klientel funnes intaget, den kortare arbetstiden under normala förhållanden måhända kunde anses motiverad men däremot knappast vid de mindre anstalterna, där fångbeläggningen varit ringa och klientelet huvudsakligen förvarats i cell. Emellertid har chefen för socialdepartementet i statsverkspropositionen till 1941 års riksdag (V huvudtiteln sid. 164) i fråga om arbetstiden uttalat, att situationen ännu icke kan anses vara sådan, att den motiverade ett avsteg från statsmakternas principbeslut om 48 timmars arbetsvecka vid sinnessjukhusen. Departementschefen erinrade i detta hänseende om, att Kungl. Maj:t hittills icke funnit sig böra utnyttja av riksdagen lämnat bemyndigande att generellt dispensera från tillämpningen av gällande bestämmelser om arbetstidens begränsning. På grund av vad sålunda förekommit hava de sakkunniga och fångvårdsstyrelsen ansett sig böra avstå från att föreslå en återgång till läng-

re arbetstid utan inskränkt sig att förorda, att vid de fångvårdsanstalter, där arbetstidsregleringen ej genomförts, denna bör tillsvidare anstå.

Beträffande frågan om personalantalet vid statens fångvårdsanstalter hava de sakkunniga föreslagit vissa personalindragningar vid kronohäktena. Därrest den organisation av kronohäkten, som de sakkunniga föreslagit, vinner godkännande, kunna 2 extra ordinarie överkonstaplar (Eo 8) och 18 extra ordinarie vaktkonstaplar (Eo 6) frigöras, varjämte föreståndarna vid vissa rannsakingshäkten torde kunna nedflyttas i lägre lönegrader, åtgärder som också verka i besparingsavseende.

I fråga om specialanstalterna hava de sakkunniga ej ansett sig kunna föreslå annan begränsning av personalen än indragning av en ordinarie assistentbefattning av 3:e klass (A 16), nu placerad vid straffängelset i Karlstad, samt en e. o. uppsyningsmansbefattning vid vårdanstalten å Hall (Eo 10).

De sakkunniga hava vidare i sin undersökning upptagit till behandling ett spörsmål i besparingssyfte, som berör samtliga fångvårdsanstalter, nämligen förbilligande av expeditions- och redogörargöromålen, och därvid eftersträvat ett bättre utnyttjande av den nu å expeditions- och redogörarexpeditionerna anställda manliga personalen. Enligt vad som framgått vid samråd med fångvårdsstyrelsen skulle genom att i större utsträckning än hittills anlita kvinnlig biträdespersonal å fångvårdsanstalternas expeditioner vissa där nu sysselsatta ordinarie befattningshavare kunna övergå till bevaktningstjänst samt i följd därav 3 extra ordinarie överkonstaplar och 9 extra ordinarie vaktkonstaplar kunna indragas. Dessutom skulle en extra ordinarie assistent av 3:e klass (Eo 16) kunna indragas.

Å andra sidan erfordras på vissa håll ny personal. Först och främst är detta erforderligt för att Hallanstalten skall kunna i sin helhet tagas i bruk.

Med avseende å personalbehovet vid Hall hänvisas till nedanstående sammanställning.

Tjänster, beslutade 1939 och 1940	Under 1940/41 av styrelsen överflyttade	Föreslås till överflyttande från andra anstalter	Ytterligare erforderlig personal
1 direktör av 2:a kl.			
1 kamrerare			
2 assistenter av 2:a kl.			
4 uppsyningsmän eller yrkesmästare av 1:a kl.			
6 överkonstaplar eller yrkesmästare av 2:a kl.		2 överkonstaplar	
1 1:a vaktfru			2 1:a vaktfruar
20 vaktkonstaplar	8 vaktkonstaplar	18 vaktkonstaplar	3 skrivbiträden
2 skrivbiträden			
37	8	20	5

Enligt vad som förut anförts skulle en av uppsyningsmännen kunna indragas, varför antalet av de befattningar, som beslutats av 1939 och 1940 års riksdagar, kan minskas till 36. Hela antalet befattningshavare vid Hallanstalten skulle alltså bli 69.

I stället för den överflyttade manliga personalen å *fängelsernas expeditioner* skulle vidare anställas kvinnlig personal. Fångvårdsstyrelsen har ansett 9 kvinnliga befattningshavare erforderliga. Med hänsyn till de fordringar som måste sättas på de kvinnliga biträdena har styrelsen föreslagit att 3 skulle uppföras med lön såsom extra ordinarie första vaktfruar (Eo 6) med tjänstgöring å centralfängelsernas å Långholmen, i Malmö och å Härlanda expeditioner och med skyldighet att biträda med arbete för hjälp åt fångarnas anhöriga samt 6 inom kontorsbiträdesgrad (Eo 4).

De sakkunniga hava förklarat sig visserligen kunna godkänna fångvårdsstyrelsens förslag men ifrågasätta, om man bör uppföra tre av biträdena i lönegrad Eo 6.

I fråga om ytterligare förenklingar i expeditionsarbetet å fängelseexpeditionerna meddela de sakkunniga, bland annat, följande:

Vid sådana häkten, där föreståndaren ensam omhänderhar kassa och bokföring, är det avsett att centralisera kassarörelsen och bokföringen till fångvårdsstyrelsen. Inom fångvårdsstyrelsen har utarbetats ett förslag till genomförande av en sådan omläggning, vilket förslag de sakkunniga anse sig böra förorda.

Centraliseringen av kassa- och räkenskapsväsendet vid krono- och rannsagningshäktena till fångvårdsstyrelsen kommer att för fångvårdsstyrelsen medföra ökat arbete och ansvar. Då den nuvarande personalen å kameralbyrån ej kan vid sidan av övriga göromål medhinna ytterligare arbete, bör nödig personal ställas till styrelsens förfogande. Den utökning av personalen, som erfordras, torde kunna inskränkas till en extra ordinarie assistent av 1:a klass (Eo 20) samt ett av de av styrelsen föreslagna nyinrättade kontorsbiträdena. Dessa befattningshavare borde måhända rätteligen hava uppförts å fångvårdsstyrelsens stat, men då Kungl. Maj:t redan avlåtit framställning till riksdagen angående fångvårdsstyrelsens avlöningsanslag och den nu föreslagna centraliseringen av kassa- och räkenskapsväsendet för krono- och rannsagningshäktena tillsvidare under någon tid bör prövas, torde knappast några berättigade anmärkningar vara att framställa mot att den nya extra ordinarie personalen, som skall tjänstgöra i fångvårdsstyrelsen, under budgetåret 1941/42 upptages å fångvårdsstaten i stället för å styrelsens stat.

Nedanstående uppställning visar resultatet av personalundersökningen:

Genom organisationsändringar o. besparingar övertalig personal	Av de övertaliga överflyttas till Hallanstalten	Erforderlig ny personal
		1 e. o. assistent av 1:a klass
1 ordin. assistent av 3:e kl.		
1 e. o. assistent av 3:e kl.		
1 e. o. uppsyningsman		
5 e. o. överkonstaplar	2 e. o. överkonstaplar	
27 e. o. vaktkonstaplar	18 e. o. vaktkonstaplar	
		5 e. o. första vaktfruar
		6 e. o. kontorsbiträden
		3 e. o. skrivbiträden
<hr/> 35	<hr/> 20	<hr/> 15

Resultatet skulle sålunda bliva, att 15 befattningar skulle kunna indragas men att 15 nya befattningar erfordras. De föreslagna nya befattningarna skulle

kunna inrättas utan att anslaget av sådan anledning behöver ökas. I stället torde uppkomma en mindre besparing uppgående till (lön till den till indragning föreslagna personalen 44,508 — lön till nytillkommen personal 43,959 ⇒) 549 kronor.

I 1940 års statsverksproposition behandlades frågan om *utökning av antalet ordinarie vaktkonstaplar* för att därigenom förbättra befodringsutsikterna för fångvårdens icke ordinarie personal (se II ht sid. 55). Departementschefen förklarade sig icke kunna förorda ett sådant förslag under då rådande statsfinansiella förhållanden.

De sakkunniga hava icke heller ansett sig böra tillstyrka en dylik utökning.

Vid *anslagsberäkningen* hava de sakkunniga beträffande anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* beräknat beloppet efter ortsgroup G i stället för, såsom tidigare brukats, efter ortsgroup F. Erfarenheten har nämligen — enligt vad de sakkunniga framhållit — visat, att en överbelastning inträder, om avlöningskostnaderna beräknas efter sistnämnda ortsgroup, medan en uppskattning, som grundar sig på en genomsnittlig placering av personalen å G-ort, torde nära ansluta sig till de verkliga utgifterna. Att räkna efter den faktiska stationeringsorten torde icke giva ett mera tillfredsställande resultat med hänsyn till att personalen i viss mån förflyttas mellan de olika anstalterna. Anslagspostens slutsumma skulle med dessa utgångspunkter uppgå till 2,412,000 kronor.

I fråga om anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar*, bestämda av Kungl. Maj:t, uttala de sakkunniga följande:

De sakkunniga och fångvårdsstyrelsen ha övervägt huruvida ej vissa arvoden skulle kunna nedsättas särskilt vid de fångvårdsanstalter, där ett lågt fångantal beräknats. Det synes lämpligt att vid dessa anstalter nu utgående arvoden jämkas nedåt samt att vid varje sådan anstalt om möjligt arvodena bestämmas till lika belopp. Vidare torde arvodena vid straffängelset i Karlstad kunna minskas efter det de internerade överförts till andra anstalter. Å andra sidan kan måhända ej undgås, att vid en eller annan anstalt, som användes såsom specialanstalt eller beräknas få hög beläggning, en jämkning uppåt av arvodena kan komma att erfordras. Därrest antalet undersökningsfall skulle komma att ökas kan det bliva erforderligt att anställa biträdande sinnessjukläkare. Fångvårdsstyrelsen har i sina anslagsäskanden till 1941 års riksdag ånyo föreslagit särskilda arvoden till föreståndarna för kronohäktena i Nyköping och Ystad. 1940 års lagtima riksdag har för sin del icke kunnat undgå att finna beaktansvärda skäl tala för en förbättrad löneställning till dessa föreståndare. De sakkunniga hava vid sin undersökning funnit, att de kvalificerade uppgifter, som åligga dessa föreståndare, göra en förbättrad löneställning för dem motiverad. Innan 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga fattat ställning till lönegradsplaceringen torde det ej vara lämpligt att föreslå en uppflyttning av föreståndarna till högre lönegrad. Såsom ett provisorium synes därför för en var av dem böra anvisas särskilt arvode med av fångvårdsstyrelsen föreslagna beloppet å 750 kronor. Det belopp, som härför erfordras, eller 1,500 kronor, torde kunna gäldas av anslagsposten utan att den behöver höjas. Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, torde därför för budgetåret 1941/42 upptagas med

oförändrat belopp eller 189,000 kronor. Skulle det på grund av ökat fångantal bliva ogörligt att hålla sig inom anslagets ram, torde Kungl. Maj:t efter framställning kunna i undantagsfall medgiva överskridanden. Med hänsyn härtill torde posten även i fortsättningen upptagas förslagsvis.

Det må anmärkas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 20 september 1940 medgivit, att direktören vid centralfängelset i Växjö medicine licentiaten Rut Grubb finge tills vidare under innevarande budgetår med sin direktörstjänst förena befattningen såsom kroppssjukläkare vid Växjöfängelset jämte vård- och interneringsanstalten därstädes, ävensom förordnat, att arvodet till henne för bestridande av läkartjänsten skall under budgetåret utgå med 1,800 kronor utan arvodestillägg.

Beträffande övriga anslagsposter hänvisas till propositionen, sid. 40—42.

För egen del har *departementschefen* anfört:

På grund av nödvändigheten att under nu rådande förhållanden iakttaga den största sparsamhet inom statsförvaltningen bör även beträffande fångvården alla de åtgärder vidtagas, som kunna begränsa och minska det allmänna utgifter. Några anslag för nya ändamål böra under sådana förhållanden ej komma i fråga annat än i undantagsfall.

Vid sin undersökning ha de sakkunniga förutsatt att 1937 års lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt tillsvidare icke skulle träda i tillämpning. I fjolårets statsverksproposition uttalade jag, att avsikten hade varit, att den nya lagstiftningen skulle sättas i kraft, så snart Hallanstalten blivit utbyggd till den omfattning, att den kunde tillgodose ett platsbehov för förvarade och internerade, som beräknats bliva inemot dubbelt så stort, som det Hallanstalten i sin första utbyggnad kunde fylla. Då den allmänna finansiella situationen lägger hinder i vägen för en sådan utbyggnad, har jag sett mig nödsakad att förordna ytterligare uppskov med lagens ikraftträdande, till dess en förändring till det bättre inträtt i nu rådande ekonomiska förhållanden. Vid bedömning av fångvårdsanstalternas organisation bör man alltså utgå från att den nya lagens ikraftträdande ytterligare uppskjutes.

Det av de sakkunniga och fångvårdsstyrelsen väckta förslaget om fastställande av viss medelbeläggningsiffra finner jag välbetänkt, då därigenom erhålles en fast utgångspunkt vid bedömning av anstaltsorganisationen och anslagens beräkning.

Enligt den av de sakkunniga angivna planen för fångvårdsanstalternas organisation skulle de nuvarande central- och straffängelserna bibehållas i oförändrat skick. I likhet med de sakkunniga finner jag ur ekonomisk synpunkt angeläget, att fångarna i görligaste mån koncentreras till de större anstalterna, så att dessa anstalters stora personal i största möjliga omfattning utnyttjas. I fråga om straffängelset i Karlstad torde det tillsvidare under budgetåret 1941/42 böra bibehållas såsom straffängelse. Därest förhållandena under samma budgetår möjliggöra detta synes genom beslut av Kungl. Maj:t åtgärder böra vidtagas för att straffängelset organiseras såsom ett kronohäkte.

Den av mig vid 1940 års lagtima riksdag framlagda planen för anstaltsorganisationen innebar att vissa där föreslagna åtgärder skulle tillsvidare hava provisorisk karaktär på grund av svårigheten att bedöma brottsfrekvensen och dess inverkan på fångbeläggningen. Planens provisoriska karaktär underströks också av riksdagen, varjämte riksdagen särskilt beto-

nade angelägenheten av att i då rådande läge nödig varsamhet iakttoges i fråga om definitivt nedläggande av fångvårdsanstalter. Planen har såsom förut anförts under det nu löpande budgetåret i stort sett genomförts. Fångvårdsstyrelsen har i sin skrivelse den 27 augusti 1940 framhållit, att vad som inträffat efter riksdagens sålunda gjorda uttalande ytterligare bekräftat lämpligheten av åtgärdens provisoriska karaktär. Att under nu rådande förhållanden skrida till ett definitivt minskande av fängelseutrymmet kunde enligt styrelsens mening icke komma i fråga. I den av de sakkunniga framlagda undersökningen har emellertid på grund av nödvändigheten att vidtaga åtgärder för begränsande av fångvårdens utgifter förutsatts att den av mig framlagda planen borde göras definitiv, dock under det uttryckliga villkoret att indragning ej skulle ske av någon fångvårdsanstalt samt att eventuellt överflödigt utrymme skulle stå i reserv för omedelbar användning, därest fångantalet hastigt skulle stiga.

Såsom ett led i planens definitiva fastställande hava de sakkunniga föreslagit att sex kronohäkten skulle nedflyttas till rannsakningshäkten samt organiseras med minsta möjliga personal och för en beräknad medelbeläggning av 10 fångar per dag.

Jag ansluter mig till de sakkunnigas uppfattning att den av mig vid 1940 års lagtima riksdag föreslagna och numera provisoriskt genomförda planen bör göras definitiv ävensom att i samband därmed kronohäktena i *Kalmar*, *Visby*, *Halmstad*, *Hudiksvall*, *Östersund* och *Haparanda* nedflyttas till rannsakningshäkten, genom vilken åtgärd dessa häktens huvudsakliga användning blir tydligt uttalad.

Beträffande organisationen av kronohäktena i *Linköping*, *Jönköping*, *Karlskrona*, *Örebro*, *Falun*, *Sundsvall*, *Umeå* och *Luleå* förordar jag de sakkunnigas förslag, som, om det genomföres, kommer att tvinga fram en koncentrerings av fångarna till de större anstalterna och åstadkomma besparingar vid kronohäktenas drift. De skäl, som fångvårdsstyrelsen åberopat till stöd för kronohäktets i Falun återförande till straffängelse, äro visserligen beaktansvärda men ha ej övertygat mig om nödvändigheten att göra något undantag för detta häkte, särskilt som den föreslagna organisationen på intet sätt försvårar häktets nuvarande användning.

Förslaget om organisationen av fångvårdens *sinnessjukavdelningar* innebär ett fullföljande av de riktlinjer, som anvisades i fjolårets statsverksproposition. I likhet med de sakkunniga anser jag, att sinnessjukavdelningen vid kronohäktet i Jönköping kan avvecklas, sedan Hallanstalten kunnat tagas i bruk. Avvecklingen torde emellertid av de skäl fångvårdsstyrelsen anfört ej kunna ske förrän vid innevarande års slut. Skulle då en förlängning av avvecklingstiden bliva nödvändig, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att härom meddela beslut. Därest antalet platser för undersökningsfall å de nuvarande sinnessjukavdelningarna skulle bliva otillräckligt, kan vid Hallanstalten anordnas ytterligare tio platser. I sådant fall torde Kungl. Maj:t kunna från anslaget till arvoden och särskilda ersättningar bestämma arvode till erforderligt biträde åt sinnessjukläkaren därstädes.

De förslag i fråga om de förvarades och internerades omhändertagande som godkändes av 1940 års lagtima riksdag innebar att, då Hallanstalten tagits i bruk, de i Norrköpingsanstalten förvarade och en mindre del av de i straffängelset i Karlstad intagna internerade skulle överföras till Hallanstalten samt Norrköpingsanstalten i stället närmast avses för vanligt fångförvar. De sakkunniga, med vilka fångvårdsstyrelsen är ense, hava ansett att Norrköpingsanstalten, som är anordnad såsom specialanstalt, skulle komma till ändamålsenligare användning, om den disponerades för ändamål som motsvarade dess byggnadssätt eller med andra ord, att den skulle

användas för de mera svårskötta förvarade och för en del av de internerade. Genom en sådan anordning skulle enligt de sakkunniga värden av de manliga förvarade och internerade koncentreras till tre anstalter, nämligen Hall-, Norrköpings- och Ystadsanstalterna, varjämte straffängelset i Karlstad skulle upphöra såsom interneringsanstalt. Detta förslag innebär visserligen en mindre ändring av 1940 års förslag, men då det nu föreliggande förslaget torde medföra vissa fördelar, tillstyrker jag detsamma.

Beträffande *ungdomsfängelseorganisationen* har jag redan i fjolårets statsverksproposition uttalat mig för att en organisation med verksamheten fördelad på ett flertal anstalter bör bibehållas. Jag delar emellertid de sakkunnigas uppfattning, att det ur ekonomisk synpunkt är angeläget att Skenäsanstalten utnyttjas i så stor omfattning som är möjligt.

De sakkunniga hava särskilt undersökt huruvida den nuvarande *personalstyrkan* inom fångvården skulle kunna nedbringas. De lämnade statistiska uppgifterna utvisa, att antalet befattningshavare är stort i förhållande till nuvarande fångantal, men därvid bör bemärkas att i personalantalet inräknats direktörer, kamrerare, assistenter, skrivpersonal, yrkespersonal och fångtransportpersonal samt att den från och med år 1938 genomförda arbetsregleringen kraftigt påverkat personalbehovet. Bevakningspersonalens antal i förhållande till de intagnas synes dock ej vara större än vid likartade statliga anstalter.

Med hänsyn till vad som anförts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln och av de sakkunniga i fråga om *arbetstiden*, torde frågan i vad den avser fångvårdspersonalen för närvarande ej böra upptagas till omprövning. Dock bör, där arbetstidsregleringen ej helt genomförts, densamma tillse vidare anstå.

Frågan om utbytande av en del av den nu å *fängelsernas expeditioner* tjänstgörande manliga personalen mot kvinnliga befattningshavare har vid flera tillfällen varit uppe till behandling. I mindre omfattning har redan kvinnlig personal anställts. De sakkunniga samt fångvårdsstyrelsen hava ånyo tagit upp frågan. Många av de göromål som å expeditionerna utföras av manlig personal kunna utan olägenhet och i vissa fall med större fördel utföras av kvinnliga biträden. Härigenom ernås ej blott att den manliga personalen får ägna sig åt sin egentliga tjänst, bevakningen, utan även att besparingar kunna vinnas. Om samtidigt expeditionsgöromålen förenklas, vilket också föreslagits av de sakkunniga, böra ytterligare ekonomiska fördelar ernås. Jag anser mig därför böra förordade de sakkunnigas av fångvårdsstyrelsen biträdda förslag i dessa delar.

Enligt de sakkunniga skulle, om deras förslag i fråga om *organisationen* av anstalterna och dessas *expeditioner* genomföras, 1 ordinarie assistentbefattning och 34 extra ordinarie befattningar bliva övertaliga. Ehuru det ur besparingssynpunkt skulle varit önskvärt att ytterligare kunna nedbringa personalens antal, torde det knappast låta sig göra annat än genom återinförande av längre arbetstid och nedläggande av anstalter. Det ovissa läget i fråga om fångantalet ävensom erfarenheten från det förra världskriget rörande de svårigheter som då förelågo att skaffa tillfälliga anstalter och utbildad fångvårdspersonal, torde åtminstone för det närvarande lägga hinder i vägen för ytterligare beskärning av personalantalet vid fångvårdsanstalterna.

De av de sakkunniga föreslagna och av mig förordade organisatoriska åtgärderna kräva visserligen anställande av ett mindre antal *nya befattningshavare*, men då indragningar av annan personal kunna verkställas, erfordras härför ingen ökad medelsanvisning.

Jag tillåter mig först upptaga frågan om personalbehovet vid *Hallanstal-*

ten, vilken redan vid 1940 års lagtima riksdag varit föremål för behandling. Det förutsattes att genom då föreslagna förändringar av vissa av fångvårdsanstalterna så stor del av personalen vid fångvården kunde frigöras, att en betydande del av personalbehovet vid Hallanstalten kunde tillgodoses utan inrättande av nya befattningar. De sakkunnigas och fångvårdsstyrelsens nu föreliggande förslag innebär ett fullföljande av denna linje. Enligt det framlagda förslaget skulle — utöver tidigare överflyttad personal — ytterligare 20 befattningshavare kunna överflyttas från andra anstalter till Hall. För anstaltens drift skulle dessutom erfordras 2 första vaktfruar och 3 skrivbiträden. Ehuru det i nuvarande situation är önskvärt att ej inrätta nya tjänster, anser jag mig likväl på de skäl de sakkunniga anfört kunna tillstyrka förslaget om de nya tjänsterna och deras löneplacering. Skulle förhållandena ändra sig till det bättre, torde genom personalindragningar vid vissa kronohäkten de nya befattningarna kunna kompenseras. Hallanstaltens hela personal blir i varje fall avsevärt lägre än vad ursprungligen beräknats.

Den personal å fängelsernas *expeditioner*, som skulle erfordras efter det en del där nu tjänstgörande manlig personal överflyttats till bevakningstjänst, har av fångvårdsstyrelsen och de sakkunniga angivits till 3 första vaktfruar och 6 kontorsbiträden. Första vaktfruarna skulle tjänstgöra å expeditionerna vid centralfängelserna å Långholmen, i Malmö och å Härlanda samt dessutom biträda med arbetet för hjälp åt fångarnas anhöriga. Innan närmare erfarenhet vunnits om den föreslagna organisationen av arbetet å fängelsernas expeditioner torde emellertid samtliga för expeditionsgöromålen utförande avsedda kvinnliga biträden böra uppföras såsom kontorsbiträden.

Den föreslagna *centraliseringen av kassa- och räkenskapsväsendet* för vissa krono- och rannsakningshäkten till fångvårdsstyrelsen anser jag mig kunna förorda. Den medför avsevärt ökat ansvar för styrelsen men medför ökad kontroll över den ekonomiska förvaltningen vid dessa häkten, varjämte styrelsen får möjlighet att låta aspiranter vid lokalförvaltningen för utbildning tjänstgöra hos styrelsen. Förslaget realiserande kräver dock att till fångvårdsstyrelsens förfogande ställes erforderlig personal. Mot den föreslagna personalens antal och löneplacering torde ej vara något att erinra. På av de sakkunniga anförda skäl böra dessa befattningar åtminstone under innevarande budgetår kunna uppföras på fångvårdsanstalternas stat.

Efter det Hallanstaltens behov av personal tillgodosetts med den personal, som kan frigöras i anledning av de föreslagna organisationsändringarna, skulle följande personal såsom obehövlig kunna helt indragas, nämligen 1 ordinarie assistent av 3:e klass samt 1 extra ordinarie assistent av 3:e klass, 1 extra ordinarie uppsyningsman, 3 extra ordinarie överkonstaplar samt 9 extra ordinarie vaktkonstaplar. Avlöningarna till dessa uppgå till 44,508 kronor. De nya befattningar, som enligt vad jag förut anfört skulle erfordras, utgöras av följande extra ordinarie personal, nämligen 2 första vaktfruar, 9 kontorsbiträden och 3 skrivbiträden. Vidare erfordras på grund av omläggningen av kassa- och redogörargöromålen vid krono- och rannsakningshäktena en extra ordinarie assistent av 1:a klass med tjänstgöring i fångvårdsstyrelsen. Kostnaden för dessa befattningar uppgår till 42,996 kronor. De föreslagna nya befattningarna skulle sålunda ej kräva särskild medelsanvisning. En mindre besparing å 1,512 kronor uppstår i stället.

Därest de vid 1940 års lagtima riksdag till kronohäkten provisoriskt nedflyttade straffängelserna i *Linköping*, *Jönköping* och *Falun* nu definitivt skola upptagas såsom kronohäkten och *Kalmar* såsom rannsakningshäkte, följer därav att direktörsbefattningarna av 3:e klass vid dessa häkten skola överföras på övergångsstat. För kronohäktena i Linköping, Jönköping och

Falun böra i stället i personalförteckningen uppföras kronohäktesföreståndarebefattningar av 1:a klass (A 16). I nu gällande lönestat är för kronohäktet i Örebro uppförd en extra ordinarie föreståndare av 2:a klass (Eo 15). Därest förslaget om häktets jämställande med ovannämnda kronohäkten bifalles, bör för *kronohäktet i Örebro* uppföras en föreståndarbefattning av 1:a klass (A 16).

Beträffande lönegradsplaceringen av föreståndarna vid de kronohäkten, som nu föreslås nedflyttade till rannsakningshäkten, delar jag de sakkunnigas och fångvårdsstyrelsens uppfattning, att befattningarna böra placeras vid häktena i *Kalmar, Visby, Östersund* och *Haparanda* i A 15. Vid häktena i *Halmstad* och *Hudiksvall* böra anställas uppsyningsmän i A 10 med skyldighet att tjänstgöra såsom styresmän.

Mot vad de sakkunniga i övrigt föreslagit beträffande uppförande å övergångsstat av de icke vakanta befattningarna vid kronohäktena i *Hudiksvall* och *Östersund*, har jag ej något att erinra.

Med hänsyn till det ovissa läget ifråga om fångantalet och då redan nu de extra ordinarie befattningshavarna vid fångvårdsstaten måste tjänstgöra en avsevärd tid innan de vinna befordran till ordinarie tjänst, anser jag att under budgetåret 1941/42 ledigblivande befattningar ej generellt böra hållas vakanta, utan bör frågan härom prövas från fall till fall. Då enligt vad jag inhämtat en del befattningshavare vid statens tvångsarbetsanstalter å *Svartsjö* och i *Landskrona* bliva övertaliga, bör möjligheten tillvaratagas att till fångvårdsstaten vid vakanser överflytta dessa befattningshavare.

På grund av det nuvarande statsfinansiella läget anser jag mig förhindrad förorda ökning av antalet ordinarie vaktkonstaplar.

På grund av det anförda och med tillämpning av de nya principerna för statuppställningen och anslagsberäkningen torde följande vara att iakttaga beträffande de i fångvårdsanstaltarnas avlöningsstat ingående anslagsposter.

Den nuvarande posten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat ersättes med en post till avlöningar till ordinarie tjänstemän. Efter av fångvårdsstyrelsen och de sakkunniga verkställd omräkning, mot vilken jag ej har något att erinra, torde anslaget böra uppräknas till $(2,370,400 + 41,600 =) 2,412,000$ kronor.

Den förslagsvis bestämda posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, som för nu löpande budgetår är uppförd med ett belopp av 189,000 kronor, har av de sakkunniga föreslagits att bibehållas oförändrad under budgetåret 1941/42. Vid bifall till de föreslagna inskränkningarna i fångvårdsorganisationen torde en del från anslagsposten utgående arvoden kunna nedsättas. Fångvårdsstyrelsen har emellertid i sina anslagsäskanden ånyo upptagit frågan om särskild ersättning åt föreståndarna vid kronohäktena i *Nyköping* och *Ystad* med 750 kronor till vardera. Med hänsyn till de särskilt krävande arbetsuppgifter, som åvila ifrågavarande befattningshavare, samt då ett bifall till fångvårdsstyrelsens förslag ej torde föregripa den prövning beträffande lönegradsplaceringen av tjänsterna, som är avsedd att komma till stånd genom tjänsteförteckningssakkunniga, har jag nu ej velat motsätta mig förslaget såsom en provisorisk åtgärd. Anslagspostens nuvarande slutsumma torde för övrigt ej påverkas genom ett bifall till förslaget, enär medel till dessa arvoden kunna erhållas genom minskning av vissa andra arvoden. Genom *Jönköpingsfängelsets* sinnessjukavdelnings nedläggande kunna arvodena till läkaren och predikanten, som avsetts för sinnessjukavdelningen, indragas, varjämte en viss besparing uppkommer å arvodet till kroppssjukläkaren vid centralfängelset i *Växjö* så länge direktörsbefattningen och kroppssjukläkarbefattningen

äro förenade. Då, såsom de sakkunniga framhållit, behov kan uppstå att anställa ytterligare läkarpersonal vid Hallanstalten samt vid en eventuellt högre beläggning å vissa anstalter det kan ifrågasättas mindre jämkningar uppåt av vissa arvoden, torde försiktigheten bjuda att ej minska anslagspostens slutsumma för budgetåret 1941/42. Anslagsposten bör därför för nyssnämnda budgetår bibehållas vid sitt nuvarande belopp eller 189,000 kronor.

Vid beräkning av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, i gällande stat uppförd med 756,700 kronor, bör hänsyn tagas dels till de indragningar, som ovan föreslagits och dels till de nya befattningar som organisationens genomförande kräver. Vidare har fångvårdsstyrelsen och de sakkunniga omräknat anslagsposten med hänsyn till de nya principerna. Det omräknade beloppet slutar å en summa av 1,020,000 kronor. Genom att vikarier ej förordnas i vissa fall, torde såsom de sakkunniga föreslagit anslagsposten emellertid kunna nedsättas till 1,000,000 kronor. Detta innebär en ökning av anslaget för nu löpande budgetår med 243,300 kronor.

Den i gällande avlöningsstat upptagna posten, särskild löneförmån till tjänsteman å övergångsstat, bortfaller på grund av denne tjänstemans avgång.

Anslagsposten till rörligt tillägg slutligen torde böra bestämmas till 499,000 kronor mot för nu löpande budgetår 286,500 kronor eller sålunda en ökning med $(499,000 - 286,500 =)$ 212,500 kronor.

Vid bifall till vad av mig i det föregående förordats, bör förevarande anslag till fångvårdsstatens avlöningar uppföras med $(3,602,800 + 41,600 + 243,300 + 212,500 - 200 =)$ 4,100,000 kronor, vilket innebär en höjning med 497,200 kronor. Höjningen beror uteslutande på anslagets uppräknning enligt de nya principerna.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag innebär ett fullföljande i huvudsakliga delar av den plan för fångvårdsanstalternas organisation, som beslöts vid 1940 års lagtima riksdag. Den då beslutade provisoriska nedflyttningen av vissa straffängelser till kronohäkten anses nu böra fastställas såsom definitiv. I samband härmed föreslås nedflyttning av sex kronohäkten till rannsakhäkten samt en minskning av personalen även vid övriga kronohäkten. Därest förhållandena under budgetåret så skulle möjliggöra, förutsättas härjämte åtgärder skola genom Kungl. Maj:ts försorg vidtagas för att organisera straffängelset i Karlstad såsom kronohäkte.

Vad sålunda förordats har utskottet funnit sig böra tillstyrka. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag härutinnan finner utskottet med hänsyn till omständigheterna icke böra utgöra hinder mot att vid kronohäktet i Falun under vikariat för styresmannen tillämpa samma ersättningsbestämmelser, som skulle ha gällt om nedflyttning icke skett, så länge nämnda kronohäkte användes för förvaring av fångar, vilka gjort sig skyldiga till brott mot 8 kapitlet strafflagen.

Avvecklingen av sinnessjukavdelningen i Jönköping har beräknats kunna slutföras vid utgången av innevarande år. Skulle en förlängning av avvecklingstiden bliva nödvändig, förutsättes det skola ankomma på Kungl. Maj:t att härom meddela beslut. Vidare förutsättes att, därest det skulle bli erforderligt att anordna ytterligare platser för undersökningsfall vid Hall-

anstalten, Kungl. Maj:t skall äga att från anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar låta utbetala arvode till biträde åt sinnessjukläkaren därstädes. Häremot har utskottet icke funnit anledning till erinran.

I motionen I: 131 framhålles vikten av att ledningen för vårdanstalten å Hall, som till övervägande del är avsedd för sinnessjuka och psykiskt abnorma, omhänderhaves av en läkare med psykiatrisk utbildning. Motionären yrkar i sådant syfte, att nuvarande befattning vid anstalten såsom direktör av 2:a klass i lönegraden Eo 26 omändras till ordinarie befattning såsom direktör och överläkare i lönegraden A 28. Samtidigt skulle den nuvarande arvodesbefattningen såsom sinnessjukläkare vid anstalten förvandlas till en tjänst såsom biträdande läkare.

Utskottet vill icke fränkänna de i motionen anförda synpunkterna visst berättigande. Utskottet vill emellertid framhålla, att hinder icke föreligger för Kungl. Maj:t att, därest så befinnes påkallat, besätta den nuvarande direktörsbefattningen med en läkare, som innehar den av motionären åsyftade kompetensen. Det synes utskottet knappast erforderligt eller lämpligt att vid ifrågavarande chefsbefattning knyta sådana villkor, att den *alltid* måste besättas med en dylik läkare, utan bör möjlighet föreligga för Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall, då fråga uppkommer om befattningens återbesättande, utse den för ändamålet bäst skickade av de sökande. Innan vidare erfarenhet vunnits angående lämpligaste formen för anstaltens ledning, anser sig utskottet i vart fall icke böra tillstyrka ändrade grunder för chefsbefattningens tillsättande och avlönande.

Kungl. Maj:ts förslag har icke heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riskdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 131, må

a) godkänna följande personalförteckning för fångvårdsstaten, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1941/42:

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
1 direktör av 1:a klass	A 27
5 direktörer av 2:a klass	A 26
1 förste pastor och överlärare	A 26
8 direktörer av 3:e klass	A 24
4 pastorer och förste lärare	A 24
1 kamrerare	A 22
3 assistenter av 1:a klass	A 20
10 assistenter av 2:a klass	A 18
10 assistenter av 3:e klass	A 16

Befattning	Lönegrad
11 kronohäktesföreståndare av 1:a klass	A 16
4 kronohäktesföreståndare av 2:a klass	A 15
1 föreståndare vid fångkoloni	A 15
2 assistenter av 4:e klass	A 12
15 uppsyningsmän	A 10
10 yrkesmästare av 1:a klass	A 10
27 yrkesmästare av 2:a klass	A 8
47 överkonstaplar	A 8
402 vaktkonstaplar	A 6
4 första vaktfruar	A 6
36 vaktfruar	A 1

Tjänstemän å övergångsstat.

5 direktörer av 3:e klass	A 24
1 kronohäktesföreståndare av 1:a klass	A 16
1 kronohäktesföreståndare av 2:a klass	A 15

Anm. Härvid bör iakttagas,

att kronohäktesföreståndarbefattningarna av 1:a klass vid kronohäkterna i Linköping, Jönköping och Falun icke må besättas så länge respektive å övergångsstat uppförda direktörer av 3:e klass kvarstå i tjänst,

att kronohäktesföreståndarbefattningen av 1:a klass vid kronohäktet i Örebro må besättas först från och med den 1 november 1941,

att kronohäktesföreståndarbefattningen av 2:a klass vid rannsakningshäktet i Kalmar icke må besättas så länge vederbörande å övergångsstat uppförde direktör av 3:e klass kvarstår i tjänst,

att kronohäktesföreståndarbefattningen av 2:a klass vid rannsakningshäktet i Östersund icke må besättas så länge vederbörande å övergångsstat uppförde kronohäktesföreståndare av 1:a klass kvarstår i tjänst, samt

att befattningen såsom uppsyningsman tillika föreståndare för rannsakningshäktet i Hudiksvall icke må besättas så länge vederbörande å övergångsstat uppförde kronohäktesföreståndare av 2:a klass kvarstår i tjänst.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20.

1 direktör av 2:a klass	Eo 26
1 kamrerare	Eo 22;

b) fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsstaten att tillämpas under budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor 2,412,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis ..	» 189,000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, förslagsvis	» 1,000,000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 499,000
	<hr/>
	Summa kronor 4,100,000;

c) till *Fångvårdsanstalterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1941/42 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4,100,000 kronor.

2:o) **Fångvårdsanstalterna: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (sid. 50—57 av förenämnda statsrådsprotokoll) föreslagit riksdagen att till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 2,087,000 kronor.

I gällande riksstat är upptaget ett för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna gemensamt anslag till omkostnader å 1,411,000 kronor, varav 1,367,800 kronor komma på fångvårdsanstalterna.

Fångvårdsstyrelsen och ovan omnämnda *sakkunniga* hava i förberörda skrivelser framlagt förslag jämväl beträffande fångvårdsanstalternas omkostnader.

Från en i omkostnadsstaten upptagen delpost till kostnader för vård m. m. av kvinnor, som ådömts ungdomsfängelse, bestrides den ersättning, som enligt en av Kungl. Maj:t den 18 juni 1937 fastställd överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt svenska diakonissällskapet, å andra sidan, utgår till sällskapet för sådana till ungdomsfängelse dömda kvinnor, som omhändertagits å sällskapets anstalt å Viebäck.

I skrivelse den 8 oktober 1940 har *styrelsen för svenska diakonissällskapet* under åberopande av de höjda bränslepriserna, erforderliga dyrtidstillägg till befattningshavare samt ökade allmänna levnadskostnader hemställt, att den i överenskommelsen fastställda dagsersättningen för varje mottagen elev måtte från och med den 1 juli 1941 höjas med 30 öre till 3 kronor 30 öre.

Häröver hava *fångvårdsstyrelsen* och *statskontoret* avgivet infordrade utlåtanden, i vilka fångvårdsstyrelsen tillstyrkt bifall till framställningen medan statskontoret föreslagit att den begärda ökningen begränsades till 25 öre.

Departementschefen har bland annat påpekat, att fångvårdsanstalternas omkostnader under sistförflutna budgetåret överstigit det för ändamålet anvisade beloppet med icke mindre än 221,283 kronor 73 öre, och för egen del anfört följande:

Till en början må framhållas, att överskridandet under budgetåret 1939/40 beror på att anstalternas omkostnadsstat varit för snävt beräknad samt på den vid anslaget beviljande oberäknade prisstegringen. Då denna fortsatt under innevarande budgetår, kan redan nu förutses ett överskridande, särskilt på posterna till bränsle, lyse och vatten samt till utspisning. Av de sakkunnigas undersökning torde framgå, att vid fångvårdsanstalterna sparsamhet varit rådande. Jag förutsätter att fångvårdsstyrelsen även framgent har sin uppmärksamhet riktad på nödvändigheten av att iakttaga alla möjligheter för att nedbringa kostnaderna. Genom centralisering av kassa- och redovisningsväsendet för vissa anstalter till fångvårdsstyrelsen kommer styrelsen att få bättre kontroll över utgifterna vid dessa anstalter.

På grund av den inträffade prisstegringen å bränsle, torde en höjning av delposten till expenser: bränsle, lyse och vatten vara ofrånkomlig. Delposten till expenser bör för budgetåret 1941/42 höjas från 340,000 kronor med 365,000 kronor till 705,000 kronor. I denna summa ingår även underposten övriga expenser, som enligt de sakkunnigas och fångvårdsstyrelsens förslag bör höjas från 45,000 kronor till 50,000 kronor.

Vad nu sagts om delposten expenser gäller även delposten till utspisning, som påverkas ej blott av prisstegringarna på proviant utan även av antalet fångar i anstalterna. För att något motverka prisstegringarna å proviant bör utspisningsstaten omläggas genom utbyte av vissa i fångvårdsanstalternas utspisningsstat ingående livsmedel mot andra, utan att dock kostens näringsvärde därigenom minskas.

Beträffande fångantalet är det svårt att nu giva en säker prognos rörande medeltalet fångar under kommande budgetår. Fångvårdsstyrelsen har ansett, att man skulle räkna med ett dagsmedeltal av 2,100 fångar under det att de sakkunniga stannat vid normalbeläggningssiffran 2,000. Då fångantalet visat en tendens till ökning, skulle det måhända ligga närmast till hands att följa det av fångvårdsstyrelsen antagna medeltalet, men då man ännu ej har tillräcklig erfarenhet av huruvida tendensen kommer att fortvara, synes det mig befogat att godtaga dagsmedeltalet 2,000. Delposten till utspisning skulle vid nu anförda förhållanden för budgetåret 1941/42 böra höjas från 360,000 kronor till 670,000 kronor.

Beträffande delposten kostnader för vård m. m. av kvinnor, som ådömts ungdomsfängelse, torde med hänsyn till stegringen av priserna å ved och proviant den föreslagna ökningen av dagsersättningen med 30 öre anses befogad. Innevarande års riksdag har för övrigt godkänt en lika stor förhöjning av dagsersättningen ifråga om de kvinnor, som ådömts tvångsuppfost-
ran och äro intagna å Viebäcksanstalten. Delposten torde sålunda böra höjas från det för nu löpande budgetår bestämda 4,800 kronor med 5,200 kronor till (4,800 + 4,000 + 1,200 =) 10,000 kronor. På grund av ökningen av antalet kvinnor, som ådömts ungdomsfängelse, kan behov av ytterligare en ungdomsavdelning uppkomma. Svenska diakonissällskapet har ställt i utsikt att i händelse av behov anordna en dylik avdelning på samma villkor, som skola gälla för Viebäcksanstalten.

Underposten till diverse utgifter torde kunna sänkas från 40,000 kronor till 35,000 kronor, varigenom höjningar av underposten övriga expenser kompenseras.

Vidare skola enligt de nya principerna för anslagsberäkningarna under omkostnadsstaten uppföras delposter för sjukvård åt personalen samt för tjänstedräkt åt befattningshavare, vilka poster beräknats till 12,000 kronor respektive 32,000 kronor.

Anslaget i sin helhet skulle sålunda ökas från det för nu löpande budget-

år anvisade beloppet, 1,367,800 kronor, med (12,000 + 365,000 + 310,000—5,000 + 4,000 + 1,200 + 32,000 =) 719,200 kronor till 2,087,000 kronor.

Vid fastställande av stat å anslaget är det min avsikt att meddela de föreskrifter, som kunna anses erforderliga för att noggrann kontroll skall kunna utövas över anslagets användning.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet, *Utskottet.*

att riksdagen må till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1941/42 under andra huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2,087,000 kronor.

Stockholm den 13 maj 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Asplund, Per Gustafsson, Pauli, Bernhard Nilsson, Bergman, Heiding, André, Bäcklund, Karl Andersson* och *Boman*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Isacsson, Persson* i Tidaholm, *Andersson* i Malmö, *Åqvist, Staräng, Eriksson* i Frägsta och *Olsson* i Kullenbergstorp.
